

Pisiyachisqa qillqa

Kay 2021 (iskay waranq iska chunka jukniyuq) watapi, tukuy imaynachus kanqa chayta mana yachakurqachu; wak kallpachaykuna rikurimun jinataq chay wak kallpachayqa kay jawa suyukunapaq mana allinchi karqa. Kay wata qallarisqanmantapacha, chantapis musuq waq kikin khurukuna aswan chimpakuq rikhurimuptin manaña allinchi karqa chay qullqipuqunaqa jinataq kay vacuna nisqakuna churasqaqa mana tukuy kinkinta jap'i qankuchu, chantapis tukuy imayna ñak'ariy rikhurimurqa, astawanpis kay mañakusqa jinataq tukuy ranqhakuqwan ima, chantapis nisunman kay qhipaq astawan ñak'arichirqa chay achkha tukuyinayna puquykunapi ñawpaqman rinanpaq.

Kay ñiypiq, tukuy qullqipuqunaqa wiñarinanpaqqa, wajinaña chay tukuy p'itisqakunawan rikhururqa jinataq qullqipunakunawan, chantapis aswan chaqru tukukun, chayjinamanta kay wata wisq'akuyninman wicharinanqa mana allinchi karqa. Kay wicharisqa nisqa ñawpaqman rinanpaq karqa, tukuy paq karqa, juk musuq sut'ichay t'ukuriy rikhurimun, ñawpaqta chay kasqanrayku pisiyachkaptin jinataq chay tansporte ñisqa qullqi quna wicharisqanrayku, qhipantataq chay machkhamachus jawa karu suyukunapi chay tukuy imaynakuna quna wicharichisqankurayku mana allinchi karqa, astawanpis kay energéticos nisqapi tukuy imayna qhapaq jinataq qullqin kapuptin.

Kay Política chaypi qullqi wasipata qullqikuna mana sut'illamantachu willana apaykachankuchun allin rinanpaq paykuna chaypaq kanku chantapis chay de mana allin kaq nisqapaq ima, chayqa ñawpaqta kunanllapaq nisqa karqa. Qhipantataq, qhawakusqanmanjinaqa mana imapis wajina kanchu astawanpis mana allinku kan suyasqanchikmanjinaqa. Ajina, kay wajina t'ukuriyqa aswan mana allinta qhawachinchu jinataq wajinaman tukuchik. Chaymantataq, wata wisq'ay, kay chawpi qullqi waqaychan wasiqa qullqita allin qhawarispa qunqanku nisqa willanku. Kay América del Sur ñisqaqa, kay qullqi apaykachaqkunaqa chay ruwakusqa políticas nisqata

yaparqanku, jinataq ñawpaqman allinta aparqanku. Kay ñiypi, qullqi apaykachayqa mana allinchi karqa, qullqi qunaqa yaparikun jinataq achkha qullqi kayqa mana allintachu kuyurqa. Kay pachallapi paraspaqa, kay qullqi jap'inaqa llaqtanchikpiqa sumaqla karqa chay mana allin kanchu nisqamanqa.

Chay tukuy imayna kaqkuna qunamanqa machkhamachus jawaman apasqa, kay 2020 (iskay waranqa iska chunkayuq) wataman nisqa kaykunaqa sut'i wicharirqanku, kay tarpuykuna puqunata jinataq minirales nisqata wicharisqanqa rikhuchin. Chantapis, petrolio nisqa aswan wicharisqarayku, kaq gas nisqa jawaman apasqa allinpi ranqhakusqarayku allin karqa jinataq wak puquykuna mana kaqkuna kaq ima. kay ñiypiq, kimsa killa kay watapi, kay qullqi kasqanpi churasqa allinta qullqi quna wicharirqa, kayjina kayqa mana ñawpaq watakuna mana rikhururqachu, kay wichariyqa jawaman exportaciones nisqa apasqaqa allinta wicharirqa jinataq apachikuta jawa suyumanta apachumusqanrayku wicharirqa. Wak ñiypitaq, machkhachus qillqinpitataq, kay Chiqan Jawa Suyuwan qillqipuquna llamk'asqarayku qullqi yaykun chayta yachachikun. Imaptinchus, kay kuraq qullqi kay wicharillarqapuni nisqa kay allin kaptin yanaparqa waqaychaspachallanpi kanapaq apaykurqajinataq kay pisiyachiy pisiyarqa. Qhipantataq, manu jawa suyukunamanta allillan karqa chay qullqi kaypi jinataq achkha qullqi kananapi.

Kay BCB nisqa allin kallpachaspa ñawpaqman pachallampi apaykachaqa, astawanpis imachus allin chay llamk'apaq karqa chaywan ruwakurqa, kay niypi qullqita mañanapaq ruwakun kay Allinta Ukhupi quna mañanapaq chay puquchiqkunata jinataq wasichaqkunapaq ima jinataq kay tukuy llaqta runakuna munaqkunapaq ima (Fondo CPVIS II y Fondo CPVIS III). kaykunaqa mayk'aqkamachus kanqa chaymanjina kay wata ruwakurqa imaraykuchus kay Paykuna Chawpi Qullqiwas (EIF) nisqa qullqi waqaychana kananta chayjinamanta puquchiqkuna kaqkunaqa ruwaspa qallarikun. Chantapis, kay

wata wasq'akuyupi kay Qullqi Waqaychana chay Puquchiqaquna kaqkuna (Fondo CPRO) nisqapaq ruwakurqa imachus, kay 2022 (iskay waranqa iskay chunka iskayniyuq) watapi, allin kay pachapi qullqi kayqa kay EIF nisqapaqqa kallpachakunqa jinataq kay puquchiqaquna kaqkuna aswan kallpachaspa wiñarinanpaq yanapanqa. Chay jawamanta, kay qullqi allin apaykachakuyqa pachallanpi pisiniqpi karqanku jinataq, kay ñawpaqllapuni qhawakurqa wajinachisqawan, kay BCB ñisqa manuriy kayta qhipanta watiqmanta kapun. Kay rikhuypi, kay qullqi ranqhaqkuna jinataq qullqi rantiqkuna allin kayta purisqanta atikun, jinataq kay machkhamachus kasqanta mana allinchi karqa uraman phawarqanku. Kay qullqi manusqa wak jawa qullqiwasiqunaman kutirisqantajina rikhuchin, imaynachus kay iskay killapachapi astawan rikhukun, wak ñiypi, kay qullqiwasiq qullqi waqaychana allin kayta qhawachispa qallarinku tukuy kay suyunchik runakunaman allin kutirichkaqankunta rikhuchin.

Kay qullqi qhatukuna tikrasqaman, tukuy imayna kay América del Sur nisqapiqa qullqipuquyqa chay jawai imaynachus kasqamanjina dólar nisqa kaq jark'asqa qhawakurqa. Dólar nisqa kaq jark'asqa qhawakun. Kay wasipi kaqkunaqa uraqaspa tikrakurqa wakin tukuy suyu masinchikman, astawanpis ukhuman qallarisa mana allin kananpaq. Wajina kaykunaman, kay Bolivia suyupiq, kay Pichus Ruwaqrayku machkhakamachus tikrakun watiqmanta mayjinacha karqa jinaman kay qullqipuquy, jinataq junt'a machkhachus yaykun, pachanpi política ima imaynatachus wiñarisqa jawa suyukunanjina kutirimurqanku.

Chantataq, kay dólares ranqhayqa wakin watakunamanjinaqa pisita qillqakurqa jinataq kay dólares nisqa kay BCB nisqa chay EIF nisqaman ranqhayqa anchata pisiyarqa. kay ñawpaqman riyqa qullqi tikrayqa pachallanpi kananta kay wichariqkuna qullqipuquyupi kay wak suyu masikunapi pachallanpi qullqi tikray kanku, allin yawarmasikunap qullqinta jark'aspa, chantapis aswan qullqita apaykakanakupaq jinataq kay Bolivia qullqiman tukuchiq qullqi wasita apakachaspa.

Jinallataq, kay qullqi puquna suyunchikpi allin kananpaqqa, kay BCB nisqaqa kay EPNE nisqa qullqita manusqanta watiqmanta wajinata quchirqa jinataq juchuy llaqtapi kamachiqaquna nisqa mañasqankumanjina qukurqakay puquchiqaquna kaq nisqaman watiqmanta yanapakullarqataq, machkhatachus qullqita mañasqankumanjina qukurqa jinataq imaynachus kunan kasqanmajina

qukurqa. Kayjinamanta, qillqiwasi kamachiqaq kay wasichaq pachiqkunapaq qullqita qurqa jinataq kay Bono Juana Azurduy nisqata tukuy kay suyu runataman qullqita quspa yanapallarqapuni.

Kay tasas nisqa uraqayqa manpuni allinchi karqa jinataq astawanpis mana allin rikhukuspa ñawpaqman allinta rillarqapuni. Wata wiq'akuyta, uchhikamanta mana allin kayqa qullqupuquyupi wiñarisqanqa willakurqa, astawantapis kay macroeconómica nisqa mana chayasqachu anchata wicharispas allin qullqi kananpaq.

Kay 2020 (iskay waranqa iskay chunka iskayniyuq) watapiqa qullqipuquchinqa chay ñawpaq mana allinchi karqa kunanmanjinaqa, kimsa killamana kay 2021 (iskay waranqa iskay chunka jukniyuq) nisqata, chantataq kay PIB de 8,9% qhawakun wiñarisqanta, jinataq kay puquchiqaquna kaq kay qullqi manusqankurayku sumaqta willasqa kallapachasqa, chantapis kay IVA nisqa kutichisqanrayku, kay machkhakamachus puquchiqaqunata kutichisqanku, jinataq qullqi quyta watiqmanta manun jinataq chay qullqi kutichina wak kutipaq ruwakun, kay qullqi puquchiqaquna suyunchiqpi kallaparirnanqanku jinataq kay COVID-19 nisqa anchata wicharispas tukuy kay suyupi runa kawsaqkunaman chimpachillarqapuni. Jinataq kay Apaykachaqaqunaqa jimataq Willaqkuna, Latamanta Qhuya kaqkuna ñisqa jinataq Mana Lata rakhuchu, Makiwan Llamk'akuqkuna jinataq wasichasqa kaykunaman wiñarinanpaq yanapakurqa.

Kay Latamanta Qhuya kaqkuna nisqa jinataq Mana Lata rakhu, kay Wsichasqa, Apaykachasqa jinataq willaskuna ima, Electricidad nisqa, Gas nisqa jinataq Yaku, Chawa Petróleo jinataq Gas Kaptin, Ranqhana jinataq Makiwan Ruwakusqa, astawanpis allinta rinanpaq yanapakurqa. Kay suksukusqanraykuqa, wasikunap suksukusqan jinataq kay suyu ukhupitaq inversión pública nisqaqa allinta kawsarinanpaq llamk'akurqa jinataq chay jawa wak suyunap llamk'asqankurayku allin ranqhakusqan rikhukun.

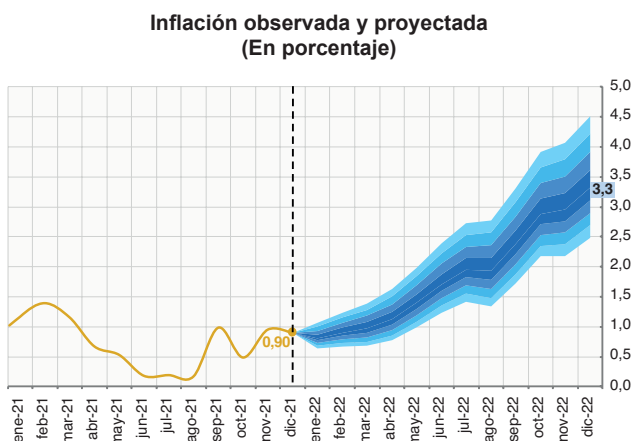
Kay 2022 (iskay waranqa iskay chunka iskayniyuq) qhawayman, kay jawa wak suyukunaqa mana allin chayqa wicharinqachus manchus chaymanjina qhawarispa llamk'akunqa. Kay COVID-19 nisqa anchata chimpachichkan, imaptinchus kay khurumanta wakjina khurukuna aswan utqhay chimpaq rikhurimuptin, tukuypaq kayqa mana allinchi llamk'anapaq jinataq chay niypiqa, chay wicharisqa ñawpaqman rinanpaq chayrayku qullqi quna manañachu qukunmanjina chayta qhawarinaku tiyan.

Kayjinamanta, kay jawa suyumanta qullqita qukuq imaynachus kasqamantajina ruwakunqa. Kay kaqkuna quna nisqa machkhakamachus kachkanjina qullqi wichariyqa chaymanjina kikin kallanqapuni, chayrayku ranqhaq nisqaman aswan chayanqa nikun jinataq chay mañakusqa pachallanpi kasqanmanjina. Kay niypi, jawa suyuyuk tanqamusqanraykuqa Bolivia suyupaqqa mana allinchi rikhumanjina kanman.

Kay qhawariypi, jinataq kay suyunchikpi qullqita puquchik nisqap quspa ñawpaqman rinapaq llamk'akullanpuni, astawanpis kay puquchikuna kaqman qukurqa jinataq wasi ruwanapaq ima, kay PIB nisqapta wiñarisqanta rikhumananta kay 5,1% nisqa qayllata kay 2022 (isaky waranqa iskay chunka iskayniyuq) wata wisq'akuypaq munakun. Kayqa allin kananqa imaynachus kay COVID-19 nisqa kasqanmanjina rikhumanqa jinataq chay wakjinakuna kikin khuru rikhurikusqanmanjina kanqa, chantapis, imaynachus pachakuna kanqa chaymanjina kay tarpuy puqunapi allinchus mana allinchi kanman nispa t'ukurikun.

Kay wicharisqa nisqamanqa, kay wata tukuymanqa 3,3% kananta suyakun. Mana allin ñawpaqman richkan chayqa astawan wicharichkallampuni manapuni allintachu qhawakhuchkan, astawanpis chay khuska t'ukuriypi mana allinraykuchu kaptin, jinataq kay yapakun mana allin kaptin rikhuchikun: imaynachus kay pacha mana allin tukuy suyukunapi kasqanmanjina allinchus mana allinchus kanqa suyakun, chantapis kuraqta kay pacha mana allin kaptinqa chaymanajina mana wicharinanqa kanqa jinataq chay kuraq mana allinchi jawa sujupi kaptin chayjinamanta tukuypaq mañasqanmanjina suyakun. Astawanpis wak niypitaq, mana allinchi kay wak kikin khurukuna rikhurimuptin jinataq kay COVID-19 nisqa achkha chimpasqa unquqkuna kaptin chantataq kay paykunawan llamk'aqkuna nisqapata qullqin uraqan mana allinchi kan suyakusqamanjina. Mana chayqa, aswan mana allinchi kay wicharinanqa chay ñawpaq ñisqachikrayku. Kay niypi, kay 2,5% y 4,5%. nisqa chaypi allin kananqa churakun.

Kay qhawariypiq, qullqi kaqkuna políticas ñisqaqa jinataq kay qullqipuquna suyunchikpiqa qullqi kayqa ñawpaqman rinanpaq yanapakullanqapuni. Ancha mana allinta kananta qhawaspas allillan kananpaq jinataq allin qhawaspakunanapuni. Kay BCB ñisqa mana allin kananta kamachiyninpi sapa kuti wiñayninpi mana allinchi tukunanpaq allinta qhawallanpini, kay niypitaq, watiqmanta ñin kay qullqipuquna suyunchipaqqa qullqi pachallampi kananpaq jinataq phaskarikuspa ñawpaqman rinanpaq allinta qhawakun.

Fuente: Banco Central de Bolivia

Notas: El gráfico incluye intervalos de confianza en torno al escenario central